ROLUL LUI OVID DENSUSIANU ÎN DEZVOLTAREA LINGVISTICII ROMÎNEȘTI

DE

D. MACREA

Între lingviștii romîni din prima jumătate a secolului al XX-lea, Ovid Densusianu a fost personalitatea cea mai complexă. El și-a impus prezența în cele mai variate domenii ale vieții noastre intelectuale : lingvistică, literatură, critică și istorie literară, mișcarea de idei a timpului, acțiunile culturale și sociale legate de evenimentele contemporane lui. Partea cea mai bogată și mai valoroasă a activității sale a consacrat-o însă lingvisticii, care a făcut la noi, prin contribuția lui, o cotitură hotărîtoare.

Activitatea multilaterală a lui Ovid Densusianu l-a fixat, în viața noastră culturală, într-un relief mai puternic decît al celorlalți lingviști romîni ai vremii. Al. Philippide a fost un mare erudit, dar participarea lui la viața noastră culturală s-a mărginit exclusiv la studii de lingvistică, iar lucrările lui mai importante au apărut abia către sfîrșitul vieții. Sextil Pușcariu, trăind în tinerețe în afara granițelor de atunci ale țării, nu a putut participa intens la viața culturală din Romînia. Abia după primul război mondial, el a devenit un factor activ în dezvoltarea noastră culturală prin lucrările lingvistice de mari proporții întreprinse sub îndrumarea lui de Muzeul limbii romîne din Cluj : „Dicționarul Academiei", „Atlasul lingvistic romîn" și „Dacoromania".

Ovid Densusianu a ajuns foarte tînăr, la 26 de ani, profesor la Universitatea din București, unde a deținut mai întîi catedra de limba și literatura romînă și apoi cea de lingvistică romanică timp de 41 de ani. El și-a desfășurat deci activitatea de lingvist, critic și istoric literar, folclorist, poet și militant cultural, în centrul vieții noastre culturale care este

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

capitala țării. Ovid Densusianu a reușit de la început să facă din catedra sa o tribună de propagare a ideilor științifice înaintate ale timpului în domeniul lingvisticii și al culturii. „Niciodată și în nici o privință, scrie el, universitatea nu trebuie să rămînă în afară de atmosfera intelectuală, nu numai a unei țări dar și a unei întregi epoci. Nu poate fi curent de idei care se discută într-o parte sau într-alta și care să nu găsească ecou în universitate" [1].

O caracteristică de seamă a cursurilor sale a fost marea lor varietate. În lunga lui carieră de profesor, Ovid Densusianu a ținut aproape în fiecare an cursuri noi[2] din domeniul limbii și literaturii romîne, al folclorului nostru, al limbilor, literaturilor și folclorului celorlalte popoare romanice. Prin marea lor bogăție de idei, probleme, soluții și sugestii, aceste cursuri, în cea mai mare parte rămase nepublicate, sînt mărturia vie a unui spirit cu largi orizonturi științifice. Pînă acum n-a fost întocmită o bibliografie completă a scrierilor lui Ovid Densusianu și nu s-a elaborat o monografie critică asupra operei lui[3].

Încercarea de față de a arăta rolul lui Ovid Densusianu în dezvoltarea lingvisticii noastre nu este decît o prezentare generală și un îndemn pentru o reconsiderare mai largă a operei acestui mare lingvist și om de cultură al nostru.

★

Ovid Densusianu a fost fiul lui Aron Densușianu și nepotul lui Nicolaie Densușianu, cunoscuți lingviști latinizanți, istorici și scriitori. Mama lui Ovid Densusianu a fost de asemenea scriitoare.

Numele originar al tatălui său era Pop de Hațeg, dar fiindcă la Blaj, unde și-a făcut studiile secundare, erau prea mulți elevi cu numele de Pop, i s-a dat din partea profesorilor numele distinctiv de Densușianu, după satul Densuș din ținutul Hațegului în care s-a născut. Acest nume a fost definitiv însușit și dus la strălucirea de mai tîrziu de către Aron, Nicolaie și Ovid Densusianu.

Născut în decembrie 1873, la Făgăraș, Ovid Densusianu a urmat școala elementară la Săcele, satul de naștere al mamei sale, lîngă Brașov, apoi liceul și universitatea la Iași, unde tatăl său a fost silit să se refugieze din cauza persecuțiilor autorităților maghiare ale vremii față de intelectualii romîni din Ardeal. În mediul familiei sale de cărturari și patrioți, Ovid Densusianu și-a cultivat înclinațiile literare și lingvistice, precum și virtuțile de cinste și curaj al adevărului caracteristice înaintașilor săi El a devenit de timpuriu colaborator al tatălui

[1] Ovid Densusianu, *Incredere în știință*, în „*Viața nouă*", an IV, 1908, p. 389.
[2] Vezi D. Șandru, *Ovid Densusianu filolog*, București, 1939.
[3] Lucrarea lui Al. Popescu-Telega, *Ovid Densusianu*, (București f.a.), este o scriere apologetică, fără spirit critic.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

său la „Revista critică-literară", în care a publicat, începînd din 1893, numeroase studii de lingvistică, de teorie literară, note și recenzii. O caracteristică a înaintașilor săi, de care Ovid Densusianu a rămas străin, a fost fanatismul latinist și preocuparea exagerată de problemele ardelenești. La Iași, ca și mai tîrziu la București, el s-a identificat cu problemele culturii românești de pretutindeni.

Ovid Densusianu și-a format pregătirea de specialitate la Berlin și mai ales în Franța, la marele romanist al epocii Gaston Paris, despre a cărui metodă de cercetare vorbește cu adîncă admirație într-un studiu consacrat maestrului său, în 1903, la moartea acestuia[1].

Această metodă era cea a pozitivismului științific, care consta în a aduna cît mai multe fapte, a le grupa după legăturile lor naturale și a le explica cu respectul riguros al adevărului. „Trebuie, înainte de toate, scria Gaston Paris, să iubești adevărul, să dorești să-l cunoști și să crezi în el, să lucrezi pentru el și, dacă este posibil, să-l descoperi. Trebuie să știi să-l privești în față, să juri că nu-l vei trăda niciodată, chiar pentru o cauză care aparent îți este superioară, căci nu există nimic deasupra lui, și din moment ce l-ai trădat simți o diminuare intimă în fundul sufletului, care, oricît de mică ar fi, se răsfrînge în curînd în toată activitatea ta morală" [2].

Ovid Densusianu a manifestat totdeauna o puternică încredere în știință și în progresul ei, combătînd cu tărie tendințele mistice și sceptice ale celor care vorbeau în acea vreme de „falimentul științei". Lecția lui de deschidere a anului universitar 1908—1909 a fost intitulată în mod semnificativ „Încredere în știință" [3] și ea constituie o caldă pledoarie pentru formarea și răspîndirea la noi a adevăratului spirit științific. El arată că știința se constituie atunci cînd omul depășește caracterul strict practic al îndeletnicirilor sale și reușește să stabilească raporturi cu caracter permanent între fenomene. „Orice aplicațiune practică în știință, scrie el, este urmarea unei formulări teoretice, a unor probleme abstracte care au preocupat mult timp mintea cercetătorilor. Partea practică și teoretică nu pot fi despărțite una de alta în nici o știință fiindcă una precede pe cealaltă. Fără savanți devotați științei, fără cercetări dezinteresate pentru urmărirea unui adevăr, nu ne-am putea bucura de atîtea binefaceri care sînt legate de viața civilizată de astăzi" [4].

Recunoscînd însă limitele firești ale naturii umane, Ovid Densusianu nu cultivă prezumția facilă a credinței absolute în puterea științei. „Prin însăși natura ei, adaugă el, prin felul împrejurărilor în care trăim, prin caracterul alcătuirii noastre, va fi fatal ca știința să rămînă imperfectă

[1] Ovid Densusianu, *Gaston Paris*, București, 1903.
[2] Ibidem, p. 14.
[3] Ovid Densusianu, *Incredere în știință*, în *„Viața nouă"*, an. IV, (1908) p. 2—12.
[4] Ovid Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, Paris, 1901, t. I, p. XXXI.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

și niciodată nu se va naște acela care să poată spune : am găsit cel din urmă adevăr" [1].

Ovid Densusianu a formulat în repetate rînduri — în studii, cursuri, conferințe, articole — îndrumări metodologice de valoare permanentă pentru cercetările științifice.

În lecția de deschidere a primului său curs universitar [2], în 1897, el îndeamnă pe viitorii lingviști să nu se încreadă în autoritatea adevărurilor consacrate, deoarece „dinaintea fiecărui fapt filologul conștiincios este dator să pună un semn de întrebare" [3]. El arată că „nenumărate greșeli au trecut dintr-o scriere în alta din cauza lipsei de control din partea acelora care au primit, cu bună-credință, rezultatele cercetărilor altora" [4].

O altă regulă metodologică subliniată de Ovid Densusianu este asupra atenției ce trebuie acordată așa-ziselor „fapte mici". „Numai unui om care nu-și dă seama de scopul mai înalt al filologiei, continuă el, lucrurile mici i se par neînsemnate. Un adevărat filolog dă fiecărui detaliu însemnătatea cuvenită pentru că știe cît de mult îi poate înlesni înțelegerea și dezlegarea faptelor mari" [5].

Pe lîngă aceste indicații metodologice, Ovid Densusianu relevă calitățile morale pe care trebuie să le posede omul de știință. Prima greșeală în care acesta poate cădea este „prăpastia încrederii prea mari în sine însuși". Această încredere „îl face să disprețuiască pe aceia care pășesc mai încet, cu mai multă circumspecțiune, dar mai sigur. De aici intransigența, dușmanul cel mai mare al științei, pentru că ne face să nu luăm în seamă ideile care ne contrazic. Și acolo unde lipsește respectul pentru ideile altora, niciodată nu vom găsi respectul pentru știință". De aceea, „orice filolog care nu lucrează pentru punerea în relief a personalității sale, ci pentru progresul științei, să nu uite niciodată că și altul poate avea o părere mai dreaptă decît a lui, pentru că monopolul științei nu este dat nimănui" [6].

De acest spirit riguros de cercetare era nevoie mai ales în lingvistica noastră, în care, la sfîrșitul secolului trecut, dominau încă tendințele naționaliste romantice.

Ovid Densusianu își începe activitatea cînd prestigiul lui B. P. Hasdeu începuse să apună prin alunecarea acestuia în teoria fantezistă a „dacismului" și în misticism. După ce Hasdeu pusese bazele lingvisticii noastre moderne prin editarea de texte vechi și prin inaugurarea studiilor de

---

[1] Ovid Densusianu, *Incredere în știință*, în „*Viața nouă*", an. IV, (1908), p. 394
[2] Ovid Densusianu, *Obiectul și metoda filologiei*, București, 1897.
[3] *Ibidem*, p. 4.
[4] *Ibidem*, p. 7.
[5] *Ibidem*, p. 9.
[6] Ovid Densusianu, *Obiectul și metoda filologiei*, București, 1897, p. 22.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

slavistică și de lexicografie, se impunea elaborarea unei istorii a limbii romîne la nivelul științei vremii. Această sarcină a fost îndeplinită cu mare strălucire de Ovid Densusianu prin publicarea monumentalei sale opere „Histoire de la langue roumaine" (tome I, Paris, 1901). Lucrarea este scrisă în limba franceză, după cele mai severe exigențe ale științei vremii, pentru a răspunde controverselor vii care existau atunci în lingvistica străină asupra limbii noastre.

Într-o vreme cînd abia cîteva din textele noastre vechi fuseseră editate, cînd dialectele și graiurile limbii romîne abia începuseră să fie studiate, Ovid Densusianu reușește să elaboreze o operă dintre cele mai valoroase ale lingvisticii noastre, nu numai prin numeroasele ei puncte de vedere noi și juste, ci și prin spiritul științific obiectiv în care au fost tratate. El a folosit un material imens, adunat în întregime prin munca sa, nelăsînd nemenționat nici un fapt esențial și nici una din problemele importante ale istoriei limbii noastre. Lucrarea a fost atît de temeinic alcătuită, încît toate studiile ulterioare de la noi și din străinătate privitoare la istoria limbii romîne îi sînt tributare. Această lucrare clasică a lingvisticii noastre este prea cunoscută ca să mai fie nevoie a o prezenta aici. Gaston Paris a caracterizat-o, la apariția ei, astfel: „Ovid Densusianu, pe care cititorii revistei „Romania" îl cunosc bine, a întreprins o operă considerabilă și grea. Pentru îndeplinirea ei, el a avut o metodă excelentă și, ceea ce merită îndeosebi să fie semnalat, un spirit pur științific. Această operă face cinste autorului, tinerei școli filologice romîne și școlilor de unde autorul a primit elementele științei și metodei sale". Ea „este bogată în fapte și idei și merită să fie citită nu numai de aceia care studiază în mod special limba romînă, ci de toți romaniștii. Ovid Densusianu este la curent cu starea cea mai recentă a științei pînă în cele mai mici amănunte; el supune toate părerile la care se referă unei critici personale, aproape totdeauna justă, iar punctul de vedere propriu pe care-l adoptă îl ajută să lămurească adeseori într-un fel nou fenomenele de care alți savanți s-au ocupat înaintea lui" [1].

La noi în țară, I. Bogdan, pe atunci decan al Facultății de filologie din București, propune senatului universitar, pe baza acestei lucrări, ca Ovid Densusianu să fie numit fără întîrziere profesor titular, ea reprezentînd „rezultatele trainice ale unui studiu temeinic, urmărit ani de zile fără întrerupere; e vorba de produsul unui spirit distins care îmbogățește literatura noastră filologică cu una din cele mai prețioase scrieri ce au apărut pînă acum în țară și în străinătate asupra limbii noastre" [2].

Dacă Ovid Densusianu, avînd vigoarea tinereții necesară unei asemenea opere, a elaborat primul volum înainte de a împlini vîrsta de 30

[1] Gaston Paris, *„Romania"*, 1901, p. 415.
[2] I. Bogdan în *„Convorbiri literare"*, 1901, p. 266.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

de ani, volumul al doilea a apărut într-un răstimp mult mai îndelungat, abia în 1936. El era gata de tipar în 1916. Manuscrisul s-a pierdut însă în timpul primului război mondial, astfel încît autorul a fost nevoit să-l redacteze din nou. Acest din urmă volum cuprinde analiza limbii din secolul al XVI-lea, adică din epoca primelor noastre texte scrise, el constituind un adevărat model pentru cercetările de această natură. Din păcate, lucrarea se oprește la secolul al XVI-lea. Limba secolului al XVII-lea a fost analizată de Densusianu numai în cursurile sale universitare, rămase netipărite.

Pentru marea lor valoare științifică, pe care și-o păstrează pînă astăzi, cele două volume din „Histoire de la langue roumaine" au fost traduse recent în limba romînă de Institutul de lingvistică din București, urmînd să fie date în curînd la tipar.

În cursul timpului, Ovid Densusianu a adus el însuși completări la volumul întîi al operei sale, iar contemporanii și elevii lui au adîncit numeroase probleme ridicate de el. Astfel, Sextil Pușcariu a adus importante contribuții la problema stabilirii locului de formare a limbii și poporului romîn, la reconstituirea limbii romîne primitive comune, adică a perioadei din istoria limbii noastre de dinaintea despărțirii ei în cele patru dialecte (dacoromîn, aromîn, meglenoromîn, istroromîn) și la studiul acestora. Al. Philippide a încercat să lămurească, într-o vastă lucrare, originea poporului romîn, iar acad. Al. Rosetti, elev al lui Densusianu, a adîncit, în lucrarea sa „Istoria limbii romîne", problema elementului latin, a substratului lingvistic, a romînei primitive comune, a influenței slave și a limbii romîne din secolul al XVI-lea.

În colaborare cu I. A. Candrea, Ovid Densusianu a început, fără a le duce însă la capăt, alte două lucrări de bază privind limba romînă în ansamblul ei.

Prima este „Dicționarul etimologic al limbii romîne, elementele latine" (București, 1908), care a apărut numai pînă la cuvîntul *a putea*. Dicționarul arată pentru fiecare cuvînt transformările fonetice și semantice suferite de la forma latină de bază la cea de astăzi, comparîndu-le cu cele petrecute în celelalte limbi romanice. Lucrarea își păstrează pînă astăzi, în întregime, valoarea științifică.

A doua lucrare este „Dicționarul general al limbii romîne din trecut și de astăzi" (București, 1909), care cuprinde cuvintele literare citate din autorii vechi și de astăzi, cuvintele dispărute cu indicarea izvoarelor din secolele al XVI-lea — al XVIII-lea, formele populare din tot domeniul dacoromîn cu indicarea regiunii unde se întrebuințează, numeroase ilustrații și etimologia cuvintelor. Destinat să rivalizeze și să anihileze dicționarul elaborat, sub auspiciile Academiei, de Sextil Pușcariu, lucrarea lui Ovid Densusianu și I.A. Candrea se oprește la sfîrșitul literei A. Elaborarea ei a fost reluată mai tîrziu numai de I.A. Can-

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

drea, apărînd abia în 1932 sub titlul „Dicționarul enciclopedic ilustrat « Cartea Românească »".

★

Spre deosebire de ceilalți lingviști ai noștri din trecut, absorbiți de probleme și studii speciale de istoria limbii, de lexicografie și de dialectologie, Ovid Densusianu a fost și un teoretician în lingvistică. Fără a avea pretenția să elaboreze ceea ce se numește o teorie sau un sistem lingvistic, el a analizat critic, în numeroase rînduri, caracterul și valoarea orientărilor lingvistice europene din vremea sa, arătînd căile sănătoase pe care trebuie să se dezvolte cercetările noastre lingvistice.

Ovid Densusianu a folosit în mod curent termenul de „filologie" pentru ceea ce numim astăzi lingvistică. El n-a acceptat întrebuințarea termenului de filologie numai pentru editarea de texte și pentru studiul limbii acestora. „Pentru noi, scrie el, obiectul filologiei este de a studia limba unui popor (sau mai multor popoare) și de a ajuta înțelegerea a tot ce găsim din această limbă în documente sau auzim în vorbirea de toate zilele"[1]. . . „Cercetările filologice nu ne lămuresc numai asupra trecutului unei limbi, asupra diferitelor forme sub care ni se prezintă pe unde este vorbită; din ele învățăm mai mult: viața sufletească a celor de altădată și a noastră, prefacerile de cultură pe care le-a adus vremea. O limbă nu este numai un complex de sunete, de forme combinate și schimbate într-un fel sau altul; ea mai este semnul unui anumit fel de gîndire, al unui anumit chip de viață, expresiunea stărilor sufletești și de cultură determinate de împrejurări. Din cuvintele pe care le aveam altădată sau le-am păstrat încă, din altele pe care le-am primit mai tîrziu, ni se deslușește trecutul ori putem înțelege și judeca timpul de azi; singur un cuvînt uneori ne reînviază o lume întreagă de odinioară și ne poate spune mai mult decît șiruri de însemnări istorice; și e destul să prindem din vorbirea de toate zilele cîteva forme pentru ca să putem spune cum gîndim și ce e cultura noastră"[2].

Ovid Densusianu a căutat să demonstreze că lingvistica, prin posibilitatea de a stabili raporturi constante între fenomenele de limbă, este superioară istoriei care nu poate ajunge, după el, la stabilirea unor raporturi atît de constante între fenomenele pe care le studiază. În polemici răsunătoare pe care le-a avut cu A.D. Xenopol, N. Iorga și V. Pîrvan, el a arătat că istoria nu se poate lipsi de ajutorul lingvisticii. „Fără ajutorul filologiei, scrie el, nu se poate lămuri trecutul așa de întunecat la noi, și dacă ar fi să se cîntărească ce a dat fiecare din aceste studii ca rezul-

[1] Ovid Densusianu, *Obiectul și metoda filologiei*, București, 1897, p. 15.
[2] Ovid Densusianu, *Limba noastră ca imagine a vieții culturale*, în „*Viața nouă*", 1905, p. 533.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

tate pozitive în această direcție s-ar vedea că mai ales filologiei trebuie să-i mulțumim dacă unele fapte au ajuns să fie mai bine limpezite ori definitiv stabilite" [1].

Lingvistica are, după Densusianu, un important rol normativ în dezvoltarea literaturii unui popor și a limbii în care este scrisă. „Un filolog, scrie el, prin faptul că cunoaște evoluțiunea întreagă a unei limbi și mai cunoaște ce s-a întîmplat în alte limbi pînă să ajungă în formele fixe ale literaturii — sînt anumite condițiuni care impun peste tot preponderența unor anumite forme — poate să-și dea seama de rostul unei direcțiuni și să înțeleagă dacă îndrumarea ei e firească și va putea să se impună. În atmosfera intelectuală din care se limpezește încetul cu încetul și forma unei literaturi, filologii pot avea deci și ei o parte de acțiune. Au avut-o peste tot unde s-a fixat de mult limba literară, în Franța, în Italia ș.a., o pot avea și azi la noi, cu atît mai mult cu cît filologia s-a emancipat de vederile strîmte de odinioară și s-a apropiat de o înțelegere mai largă, mai dreaptă a faptelor" [2].

Ovid Densusianu a introdus la noi primele noțiuni de stilistică estetică și lingvistică. Despre cursul ținut de el, ani în șir, la Facultatea de filologie, „Evoluția estetică a limbii romîne", acad. G. Călinescu scrie că „reprezintă întîia organizare documentată și cu criterii strict estetice de istorie literară modernă" [3].

El a ținut în tinerețe cursuri de istoria literaturii noastre moderne, pe care le-a tipărit apoi în trei volume, cuprinzînd perioada școlii latiniste pînă la Grigore Alexandrescu.

După Ovid Densusianu, studiul literaturii nu este posibil fără temeinice cunoștințe lingvistice. „Nu poți despărți fenomenele lingvistice de cele literare, scrie el. Între felul de a se exprima dintr-o epocă, între materialul lingvistic și producțiunea literară există totdeauna un raport determinat; unui curent literar îi corespunde o anumită direcție lingvistică, un anumit fel de redare a ideilor prin cuvinte. A privi fenomenele lingvistice independent de cele literare este a avea o concepție mărginită despre ele, a nu înțelege o parte din viața lor, împrejurările care le-au dat un caracter hotărît și le-au făcut să evolueze într-o anumită direcție . . . Dacă ne gîndim, de altă parte, că filologul este dator să studieze particularitățile lingvistice în legătură cu motivele psihologice și sociale care le-au determinat, aceasta îl apropie iarăși în cercetările lui de istoricul literar, pentrucă și acesta este chemat — dacă nu stăruie în me-

[1] Ovid Densusianu, *Istorici și filologi*, în „*Viața nouă*", 1912, p. 201.
[2] Ovid Densusianu, *Rolul filologiei în viața noastră intelectuală*, în „*Viața nouă*", 1907, p. 518.
[3] G. Călinescu, *Istoria literaturii romîne*, București, 1940, p. 605.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

tode învechite — să urmărească transformările literare în lumina faptelor de ordine psihologică și socială" [1].

Concepția largă pe care Ovid Densusianu a avut-o despre interpretarea fenomenelor lingvistice a fost expusă de el îndeosebi în studiul intitulat „Orientări nouă în cercetările filologice", apărut ca articol program al revistei „Grai și suflet" (1923), căruia i-a adus mai tîrziu numeroase completări în cursul „Directive actuale în romanistică și lingvistica generală" ținut la facultate în 1932—1933 și rămas nepublicat.

Analizînd curentele din lingvistica modernă, Ovid Densusianu nu aderă integral la nici unul din ele, deoarece, ca și Sextil Pușcariu, el consideră fenomenele lingvistice prea complexe pentru a putea fi cuprinse în cadrul unei singure concepții. Ovid Densusianu recunoaște fiecărui curent anumite merite în lărgirea orizontului de cercetare și în relevarea de aspecte noi din viața limbii. Subliniind utilitatea cercetărilor dialectale, el critică concepția lui Gilliéron care neagă granițele dialectale și mai ales metoda acestuia de a urmări evoluția cuvintelor în afara contextului din limba vie. De asemenea, el nu împărtășește părerea întemeietorului geografiei lingvistice despre rolul determinanților formali, ca omonimia și scurtimea cuvintelor, în transformările limbii, susținînd că acestea se petrec în realitate după factori mult mai complecși.

Ovid Densusianu a apreciat fonetica experimentală, dar numai ca auxiliară a investigațiilor lingvistice, arătînd că ea nu se poate izola de fonetica istorică.

În domeniul lexicologiei, Ovid Densusianu a subliniat marea importanță și complexitate a semanticii, arătînd însă că în acest domeniu sînt necesare precizări de metodă care să stabilească factorii ce determină schimbările de înțeles ale cuvintelor. În semantică, după el, trebuie urmărit sufletul pe care-l exprimă cuvintele, fondul lor de viață.

Apreciind punctul de vedere sociologic introdus în lingvistică de Ferdinand de Saussure și A. Meillet, Ovid Densusianu arată că în această direcție nu trebuie să se devieze spre teoretizări fără temei, ci lingvistul să se mențină la fapte sigure. „Apropiindu-se de psihologie și sociologie, scrie el, lingvistica a venit propriu-zis să accentueze importanța ei pentru istoria culturii. Prin datele pe care ni le pune la îndemînă, ea ne înlesnește să cunoaștem viața culturală a unui popor, faptele evoluției lui, felul de afirmare a sufletului său în diferite împrejurări. . . Și în acest sens deci lingvistica își manifestă azi tendințele realiste, stăruind să privească fenomenele în raporturile lor cu stările concrete, cu ambianța lor de geneză ori de circulație" [2].

[1] Ovid Densusianu, *Istoria literară în învățămîntul universitar*, în *„Viața nouă"*, 1911, p. 382.

[2] Ovid Densusianu, *Orientări nouă în cercetările filologice*, în *„Grai și suflet"*, an. I, 1923, p. 10.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

Un curent lingvistic pe care Ovid Densusianu îl respinge cu hotărîre ca fiind unilateral și neștiințific este idealismul lui Vossler. El consideră școala lui Vossler ca prezumțioasă și diletantă, lipsită de inițiere deplină în chestiunile fundamentale ale lingvisticii, ea făcînd numai teoretizări filozofice pe marginea unor fenomene lingvistice.

Dintre metodele lingvisticii moderne, Ovid Densusianu vorbește cu mare încredere despre metoda comparativ istorică, recomandînd folosirea ei pe scară cît mai largă.

El subliniază necesitatea unor studii ample asupra rolului elementului conștient și al celui inconștient în evoluția limbii, necesitatea studierii ritmului vorbirii, a armoniei silabice, a accentului, a muzicalității cuvintelor și frazelor, acestea din urmă fiind elemente importante care determină fizionomia unei limbi.

Îndemnînd cu încredere la realizarea acestui vast program de muncă pe care îl reclamă complexitatea fenomenelor lingvistice, Densusianu adaugă: „o știință nu trăiește numai din preocupări actuale, din imediatul realizabil, ci și din indicații pentru studii de mai tîrziu, din anticipări asupra problemelor care mîine pot fi puse pe primul plan, altfel ea riscă să se sterilizeze, să cadă în rutină" [1].

Activitatea de cercetare a lui Ovid Densusianu a fost fecundă în numeroase din direcțiile indicate de el.

Un domeniu de cercetare pe care Ovid Densusianu l-a cultivat și prețuit de la începutul activității lui, ca izvor important al studiului limbii și literaturii, a fost folclorul. „La ajutorul lui trebuie să recurgem, scrie el, cînd urmărim unele probleme de istoria limbii și literaturii, și cu deosebire în studiile de dialectologie se vede bine legătura între un gen și celălalt de cercetări" [2].

Ovid Densusianu a dat la noi o nouă interpretare folclorului, considerîndu-l o manifestare permanentă a sufletului popular și nu o depozitare de creațiuni ale trecutului.

Sistemul vechi de culegere a folclorului numai sub forma basmelor și a poeziilor are, arată Densusianu, o bază îngustă și unilaterală, deoarece limba basmelor și a poeziilor populare este tradițională. Materialul folcloric ce se culege trebuie să arate cum simte și gîndește poporul, atît sub influența ideilor, credințelor și superstițiilor moștenite din trecut, cît și sub influența elementelor contemporane.

Ovid Densusianu este primul nostru folclorist în sensul științific al cuvîntului. În colaborare cu I.A. Candrea și Th. Sperantia a publicat colecția de texte dialectale și folclorice „Graiul nostru" (două volume,

[1] Ovid Densusianu, *Orientări nouă în cercetările filologice*, în *„Grai și suflet"*, an. I, 1923, p. 22.

[2] Ovid Densusianu, *Folclorul: cum trebuie înțeles*, București, 1901, p. 5

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

1906—1908), care cuprinde texte culese la fața locului din toate ținuturile locuite de romîni. Aceasta este la noi cea dintîi culegere bogată de texte populare cu transcriere fonetică.

O altă lucrare de mare valoare folclorică și dialectologică a lui Ovid Densusianu este „Graiul din Țara Hațegului" (1915), locul de origine al familiei sale, lucrare care este, în lingvistica noastră, una dintre cele mai bune monografii asupra unui grai regional.

Ovid Densusianu a considerat monografiile dialectale superioare atlaselor lingvistice, deoarece în textele culese la fața locului cuvintele se găsesc în contextul frazei, adică în întrebuințarea lor vie și uzuală și ne putem da seama mai bine de felul cum sînt pronunțate și înțelese decît în forma izolată în care sînt prezentate în atlasele lingvistice. El a mai publicat texte dialectale și de folclor în volumele : „Antologie dialectală" (1915), „Flori alese din cîntecele poporului" (1920), „Poezii populare" și „Din popor", acestea două din urmă în colaborare cu I. A. Candrea.

★

Preocuparea de a găsi în limbă atît mărturia trecutului istoric, cît și manifestările cele mai caracteristice ale sufletului poporului, l-a îndemnat pe Ovid Densusianu să întreprindă cercetări îndelungate asupra păstoritului la noi și la alte popoare, îndeosebi la cele romanice. El susține că ocupația de bază cea mai veche a poporului romîn a fost păstoritul. Numai această ocupație explică, după el, răspîndirea atît de mare a romînilor pînă în Peloponez, Moravia și Istria, menținerea noastră în nordul și în sudul Dunării și rezistența noastră la vicisitudinile din aceste părți în evul-mediu. Păstoritul explică, după Densusianu, și omogeneitatea mai mare a limbii noastre decît a celorlalte limbi romanice, unde, pe întinderi mici, găsim numeroase contraste dialectale. El a avut un mare rol nu numai în răspîndirea fenomenelor lingvistice, ci și în cea a elementelor de folclor și a obiceiurilor. Ovid Densusianu explică prin păstorit și firea noastră. El susține că marea energie a poporului romîn se explică prin felul de viață pe care l-am trăit ca păstori sute de ani. „Dintre toate popoarele romanice sîntem singurii care am arătat cea mai mare putere de expansiune tocmai pentru că am fost în primul rînd un neam de păstori . . . Și cine știe dacă, nefiind păstori, am fi izbutit, departe de ceilalți latini, pierduți printre atîtea neamuri străine, să ne păstrăm individualitatea de popor romanic" [1].

Unitatea lumii romanice, atît cît s-a putut menține în evul mediu, se datorește, după Densusianu, și păstoritului, care, alături de cruciade și de pelerinajele religioase, a fost al treilea factor de unitate în lumea medievală. Pentru a dovedi rolul pe care l-a avut păstoritul în viața po-

[1] Ovid Densusianu, *Păstoritul la popoarele romanice*, București 1913, p. 28.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

poarelor romanice, el analizează într-o serie de cursuri și lucrări terminologia păstorească a acestor popoare: „Aspecte lingvistice ale păstoritului", „Terminologia păstorească în provensală", „Cuvinte latine cu semantism păstoresc" etc.

Convins că cercetarea păstoritului este unul din izvoarele explicative cele mai fecunde ale istoriei și limbii noastre, Ovid Densusianu a emis ipoteza îndrăzneață despre originea iranică a moților, care, după el, ar fi urmași ai alanilor, o seminție iranică care a ajuns în părțile noastre ca păstori. El susține ca fiind de origine iranică numele localității *Zărand*, a unor cuvinte general romînești ca *stînă* și *brînză* și chiar a numelui *Olt*. Ca orice ipoteză care vrea să îmbrățișeze fapte prea îndepărate în timp și spațiu, această teorie a lui Densusianu a întîmpinat, cum era și firesc, numeroase obiecțiuni. Ea constituie cea mai vulnerabilă parte a activității lui, temeinicia ei fiind tot atît de discutabilă ca cea a „dacismului", formulată de Hasdeu.

În ceea ce privește importanța pe care a acordat-o Ovid Densusianu păstoritului în istoria noastră, ea este o realitate de necontestat, care explică rezistența noastră în evul mediu, răspîndirea romînilor pe mari întinderi în nordul și în sudul Dunării și unitatea limbii romîne. Faptele pe care le-a analizat Densusianu în sprijinul acestei teorii rămîn un cîștig pozitiv pentru știință, ca și orizonturile largi deschise de el prin sugestiile date. Pentru interpretarea folclorului nostru și pentru evidențierea rolului păstoritului în poezia noastră populară, lucrarea lui Ovid Densusianu „Viața păstorească în poezia noastră populară" (București, vol. I—II, 1922) constituie o dovadă a marilor lui calități de cunoscător al sufletului popular și de analist al artei sale.

★

O altă direcție în care Ovid Densusianu a fost la noi un deschizător de drumuri este lingvistica romanică. Pînă la el, limba romînă a fost studiată aproape exclusiv în raport cu sursa ei primară, limba latină. Ovid Densusianu deschide larg orizonturile lingvisticii noastre, studiind limba romînă în comparație cu toate celelalte limbi neolatine.

Lucrările lui tipărite în acest domeniu sînt mai puțin numeroase decît cursurile ținute la facultate, care au rămas nepublicate. Prima lucrare tipărită a lui Densusianu în acest domeniu este „Aliterațiunea în limbile romanice" (Iași, 1895), un studiu de lingvistică și estetică în care se urmărește, pentru întîia oară în mod amănunțit, aliterațiunea în toate limbile romanice.

Ovid Densusianu a fost primul învățat romîn care s-a ocupat de problemele literaturii medievale franceze, dovedindu-se de la început la înălțimea acestei sarcini. În 1896, el a obținut titlul de elev diplomat

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

la École des Hautes Études cu analiza unui „Chanson de geste"din secolul al XII-lea „La prise de Cordres et de Sebille", susținînd un punct de vedere original asupra originii poemului și publicînd întîia oară textul, după manuscrisul găsit de el la Biblioteca națională din Paris. Lucrarea a fost editată, la propunerea lui Gaston Paris, pe cheltuiala Societății pentru texte vechi franceze. În același an, a mai publicat în revista „Romania" un studiu similar „Aymery de Narbonne dans la chanson du pelerinage de Charlemagne". Gaston Paris, care se găsea atunci în culmea autorității lui științifice, scrie despre aceste lucrări ale lui Densusianu că ele au „o valoare incontestabilă, autorul aducînd idei personale și interesante în valorificarea materialelor publicate. Inteligența, tenacitatea și marea capacitate de muncă îi vor asigura autorului succesul în cercetările lingvistice, el fiind unul din cei mai distinși elevi care au ieșit din École des Hautes Études" [1]. Tot în revista „Romania", Densusianu a mai publicat studiul de fonetică istorică romanică „Sur l'alteration du *C* latin devant *e* dans les langues romanes" (1900).

Ovid Densusianu a fost cel dintîi profesor de lingvistică romanică în țara noastră și singurul mare romanist pe care l-am avut pînă azi. Dintre numeroasele lui cursuri de romanistică, mereu noi, amintim: „Spiritul latin în manifestările sale critice", „Originea poeziei trubadurilor", „Elementele latine ale limbii basce", „Aspectele poeziei populare romanice", „Originea epopeii franceze", „Dante și latinitatea", „Sufletul latin și literatura nouă", „Directive actuale în romanistică și lingvistica generală", „Dialectologie romanică". El a avut o simpatie adîncă pentru popoarele neolatine, atît pentru comunitatea noastră de origine și de limbă cu ele, cît și pentru prețuirea pe care o acorda spiritului latin raționalist creator. Ovid Densusianu a fost el însuși un reprezentant strălucit al acestui spirit prin formația lui intelectuală și prin încrederea în puterea rațiunii și a științei. El a iubit latinitatea ca formă de cultură, dar și prin contrast cu spiritul militarist prusac al vremii. În 1914, cînd Germania militaristă a dezlănțuit primul război mondial, Ovid Densusianu, într-un articol intitulat semnificativ „Ce nu trebuie să învingă" își exprimă astfel indignarea împotriva agresiunii germane: „De ani întregi megalomania prusacă a otrăvit sufletul Europei și, în tragedia care se desfășoară acum, ochii tulburi vor fi simțind toată voluptatea pe care o dau visurile de sînge... Germania e azi victima nebuniei cîtorva pretențioși ce cred că nimic nu le poate sta în cale, — dar unde îi va duce această nebunie vom vedea în curînd... O Germanie cumințită, reculeasă din ce a rătăcit-o, aceasta va trebui să fie una din urmările războiului provocat

[1] Vezi Ovid Densusianu, *Memoriu de titluri și publicațiuni* p. 13.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

chiar de ea. Veacul al XX-lea nu poate fi osîndit la ruşinea unei tiranii militare şi emblema lui nu poate fi chivăra prusacă" [1].

Solidar cu spiritul latin şi avînd convingerea valorii lui, Ovid Densusianu nu a manifestat însă faţă de celelalte ţări neolatine atitudinea de ploconeală şi sentimentul de inferioritate pe care l-au întreţinut numeroşi contemporani ai lui, mai ales pentru Franţa. El s-a simţit totdeauna romîn şi a considerat o datorie patriotică să folosească tot ce credea mai potrivit în cultura ţărilor neolatine pentru progresul culturii noastre.

Dacă în domeniul lingvisticii Ovid Densusianu şi-a însuşit din Franţa şi a propagat la noi o orientare sănătoasă şi fecundă, în schimb, în domeniul literaturii preferinţele lui pentru principiile poeziei simboliste, pe care a căutat să le răspîndească la noi prin activitatea lui de teoretician şi poet, au avut un ecou redus. Această încercare a lui Ovid Densusianu nu trebuie însă considerată ca o imitaţie servilă şi nici ca o înclinaţie spre decadentism în poezie. El a fost adversar al aşa-zisei poezii moderniste pe care a condamnat-o pentru lipsa ei de fond sufletesc şi de expresie. Ovid Densusianu a considerat simbolismul ca o formulă acceptabilă prin posibilităţile pe care credea el că le oferă pentru exprimarea subtilă a sentimentelor delicate şi pure ale sufletului omenesc. El a pornit de la convingerea justă că literatura noastră trebuie să facă un pas înainte prin redarea unui conţinut modern, deoarece ea nu se mai putea menţine la nivelul şi tendinţele literaturii semănătoriste. Despre revista lui Ovid Densusianu „Viaţa nouă", apărută în 1905, care a luptat pentru aceste idei, s-a mai scris şi nu vom reedita aceste discuţii care nu au o legătură directă cu studiul nostru. Ceea ce trebuie subliniat este tendinţa principială a lui Ovid Densusianu de a deschide orizonturi noi culturii şi literaturii noastre. „Viaţa noastră, scrie el, trebuie desfăcută de ce o împiedică să-şi ia un avînt mai larg, mai liber, trebuie deschisă curentelor mari care au prefăcut lumea din alte părţi... Un scriitor nu se poate izola de ce se petrece aiurea, datoria lui e să urmărească zi cu zi ce se petrece în mişcarea literară a străinătăţii şi să aleagă tot ce poate fi folositor literaturii, la înălţarea căreia voieşte să aducă partea lui de muncă" [2].

Ovid Densusianu a căutat în permanenţă să fie în centrul actualităţii vieţii noastre culturale. Poziţia adoptată de el în literatură l-a dus la polemici vii cu toţi contemporanii lui de seamă: Titu Maiorescu, N. Iorga, G. Ibrăileanu, Sextil Puşcariu, arătînd faţă de ei o combativitate şi o tenacitate impresionantă, fără să depăşească însă niciodată formele oneste ale luptei de opinii. „A avea o părere hotărîtă, scrie el, pe care s-o susţii cu energie fără să te uiţi la dreapta sau la stînga dacă unul

[1] Ovid Densusianu, *Ce nu poate să învingă*, Bucureşti, 1914, p. 5—6, 20.
[2] Ovid Densusianu, *Ideal şi îndemnuri*, în *„Viaţa nouă"* 1909, p. 139.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

ori altul te dezaprobă, aceasta trebuie să fie astăzi linia de conduită în literatură ca și aiurea" [1].

Punctul de vedere susținut de Ovid Densusianu în orientarea literaturii noastre era firesc să nu aibă succesul pe care l-a avut în spiritul contemporanilor lupta lui N. Iorga sau G. Ibrăileanu, care corespundea în acea epocă dominantelor sensibilității românești. Literatura rafinată a unei aristocrații și formula „artă pentru artă" nu puteau să aibă ecou într-o țară în care țărănimea forma marea masă a populației. Problemele ei materiale și morale se impuneau în primul rînd atenției artiștilor și cărturarilor noștri. Dar dincolo de această formulă literară unilaterală și livrească adoptată de Densusianu trebuie prețuită lupta lui pentru introducerea spiritului modern în cultura și știința noastră, a literaturii ideilor și sentimentelor omenești adînci și curate, a cultului muncii și adevărului.

Pentru promovarea acestor valori, Ovid Densusianu nu a luptat numai în domeniul științei și al literaturii ci și în domeniul vieții sociale. Ca și înaintașii săi, luptători pentru ideea de naționalitate și cultură națională, Ovid Densusianu a fost, în condițiile timpului său, un pasionat militant în publicistica noastră socială. El n-a făcut politica nici unui partid. Acțiunea lui cu caracter social este aceea a unui intelectual cinstit care nu elaborează sisteme și doctrine sociale, ci reacționează la problemele vremii lui prin resorturile sensibilității lui morale, fără a fi ispitit de ambiție, egoism sau interes personal.

Cunoscător adînc al vieții țărănimii prin preocupările lui de dialectolog și folclorist, Ovid Densusianu și-a manifestat cu tărie, încă din tinerețe, indignarea față de înapoierea în care era ținută țărănimea noastră. „M-am îngrozit, scrie el, de ce-am văzut în unele părți din Mehedinți: copii diformi, istoviți de boală la doi, trei ani, cu fețele chinuite. E vremea să se înțeleagă că fără o bunăstare materială țăranul nostru, oricîtă învățătură i-am da, oricîți așa-ziși apostoli i-am trimite, rămîne ce a fost pînă acum, un rob care așteaptă mîntuirea din cer, cînd e așa aproape, în brațele și mintea lui" [2].

Concepția estetică a „artei pentru artă", desprinsă de realitățile noastre sociale, împărtășită de Densusianu, nu l-a împiedicat să vadă cinstit realitatea și să lupte pentru îndreptarea anomaliilor din viața noastră publică. În 1919, acțiunea socială a lui Ovid Densusianu ia un caracter mai coordonat prin întemeierea revistei „Înălțarea". „Acțiunea noastră, scrie el în articolul program, va fi cu deosebire o acțiune socială, de cercetare a vieții, de cunoaștere a sufletului, de inițiative spre folosul celor mulți, de control unde pînă acum au stăpînit despotismul și abuzul, de

[1] Ovid Densusianu, în *„Viața nouă"*, 1905, p. 159.
[2] Ovid Densusianu, în *„Viața nouă"*, 1905, p. 361.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

înlăturare a tot ce a apăsat asupra noastră atîta timp, a înăbușit ori a îndepărtat de la calea lor atîtea energii"[1]. În numărul următor al „Înălțării", el adaugă: „Ce a fost lăsat în paragină cere toate puterile noastre de prefacere și cînd neamul nostru e înzestrat cu atîtea însușiri alese am fi vinovații vinovaților dacă am sta cu brațele încrucișate și cu gîndurile lenețe. În jurul nostru totul e o chemare la muncă, totul așteaptă să fie mișcare, să primească binecuvîntările înnoirii".

Nu găsim nici aici un plan precis de acțiune, ci o tendință cinstită de a îndruma viața noastră publică spre muncă, cultură și patriotism creator, tendință care a fost însă repede spulberată în atmosfera viciată de politicianismul vremii. „Înălțarea" a fost nevoită să-și înceteze apariția după primele zece numere. Ea a reapărut în 1937, cînd s-a menținut timp de un an, continuînd să combată demagogia politicianistă, succesul ieftin al lipsei de merit, improvizația și fățărnicia care domneau în viața noastră publică. Ovid Densusianu îndeamnă tineretul la seriozitate, la adoptarea eticii severe a muncii și dreptății, a simțului de răspundere și al demnității. N. Iorga l-a considerat pe Ovid Densusianu un inadaptabil. Caracterizarea este însă formalistă, deoarece Ovid Densusianu nu a fost condus în acțiunea lui socială de motive personale, ci animat de o conștiință etică și cetățenească superioară.

★

Pentru progresul studiilor noastre lingvistice, Ovid Densusianu mai are marele merit de a fi creat și condus societăți și publicații lingvistice de seamă.

În 1898, el a înființat publicația „Anuarul seminarului de limba și literatura romînă", din care a apărut numai un volum din pricina lipsei de fonduri. În 1905, a înființat revista „Viața nouă" care a apărut pînă în 1925. În același an, a înființat „Societatea romînă de filologie", al cărei buletin a apărut timp de doi ani și și-a încetat apariția din același motiv ca Anuarul. În 1914, a întemeiat „Institutul de filologie și folclor", al cărui organ „Grai și suflet" a fost intitulat astfel pentru a sublinia strînsa legătură dintre limbă și sufletul poporului. Această revistă, care a apărut între anii 1923 și 1938, a fost una din cele mai importante reviste românești de lingvistică. Colaboratorii ei de seamă, alături de Ovid Densusianu, au fost I. A. Candrea, V. Bogrea, Al. Rosetti și T. Papahagi. Dintre colaboratorii mai tineri amintim pe I. Diaconu, Al. Vasiliu, T. Gîlcescu, Alexandrina Istrătescu-Tzura, Elena Moroianu, M. Gregorian, D. Șandru și F. Brînzeu, care au publicat în revistă îndeosebi texte dialectale și de folclor. Ovid Densusianu și-a publicat

[1] Ovid Densusianu, în *„Înălțarea"*, articolul program, 1919.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)

în „Grai și suflet" ultimele sale studii: „Iranoromanica", „Cuvinte latine cu semantismul păstoresc", „Semantism anterior despărțirii dialectelor", „Noua ortografie", „Limba descîntecelor" și altele. Un deosebit prestigiu științific l-a cîștigat revista prin rubrica „Dări de seamă", susținută aproape exclusiv de Densusianu, în care a analizat cu un ascuțit spirit critic și în larga perspectivă a bogatelor lui cunoștințe de specialitate toate lucrările mai importante apărute în acea vreme în lingvistica europeană și românească.

Colaboratorul cel mai de preț al lui Ovid Densusianu la toate publicațiile periodice înființate și conduse de el și unul din prietenii lui cei mai devotați a fost I.A. Candrea, pe care l-a apreciat și sprijinit toată viața împotriva prejudecăților și persecuțiilor rasiale.

Ovid Densusianu (mort în 1938) n-a întemeiat o școală lingvistică propriu-zisă sau de cercetare literară în jurul catedrei sale, dar din îndrumările și sugestiile lui s-au format numeroase generații de profesori în învățămîntul mediu și valoroși oameni de știință care au dezvoltat în sens propriu perspectivele deschise de el cercetărilor noastre de lingvistică, folclor, critică și istorie literară: acad. Al. Rosetti în domeniul istoriei limbii, acad. Al. Graur în lingvistica teoretică, G. Giuglea în romanistică, Tache Papahagi, D. Șandru și B. Cazacu în dialectologie, Mihai Pop în studiul folclorului, J. Byck în filologie, acad. Tudor Vianu în stilistică și studiul limbii literare, acad. G. Călinescu, acad. D. Panaitescu-Perpessicius, Pompiliu Constantinescu, D. Popovici, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu ș.a. în critică și istorie literară.

Rolul lui Ovid Densusianu în dezvoltarea lingvisticii românești este fixat de vastele orizonturi deschise de el cercetărilor în direcții care se continuă și astăzi, de lucrările lui care pot fi citite cu același folos ca și atunci cînd au apărut și de numeroasele generații de profesori și de cercetători formați sub îndrumarea lui. El ocupă în istoria vieții noastre intelectuale și în istoria lingvisticii noastre, alături de Ciparîu, Hasdeu și Pușcariu, un loc neegalat încă de alți lingviști români.

BDD-A10351 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:09 UTC)